

# ПЕРЕДМОВА

Світлої пам'яті  
Гули Лева Федоровича

Важливою для дослідження та розроблення проблем боротьби зі злочинністю є *криміналістична методика*, що є системою інтегрованих наукових положень і сформованих на їх основі комплексів методичних рекомендацій, що забезпечують оптимальну організацію розслідування та попередження окремих видів злочинів.

Криміналістична методика як розділ науки складається з *загальних положень та окремих методик розслідування злочинів*. *Перша частина* містить дані дослідження і застосування загальних закономірностей організації і проведення розслідування, понятійний апарат, завдання і принципи криміналістичної методики, характеристику структури окремих методик розслідування тощо. Загальні положення відображають і забезпечують системність складових криміналістичної методики, окремих методик розслідування, їх наукову обґрунтованість і взаємозв'язок. *Другу частину* розділу складають методики розслідування окремих видів (груп) злочинів, що розробляються на основі загальних положень криміналістичної методики відповідно до потреб слідчої практики.

Криміналістична методика як система взаємозумовлених і взаємопов'язаних слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших заходів, що покликана забезпечувати розслідування та попередження злочинів і будується відповідно до певних *принципів*: суворой відповідності нормам закону; наукової обґрунтованості; зумовленості її характеру і змісту обставинам, що необхідно встановити; поетапності розслідування, що відображає особливості виявлення і збирання доказової інформації; оптимальної організації і тактики проведення необхідних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, що забезпечують вирішення завдань кримінального провадження; комплексного використання засобів та можливостей для швидкого і повного вирішення завдань кримінального провадження.

Криміналістична методика є однією з найважливіших дисциплін кримінально-правового циклу, що їх викладають на юридичних факультетах вищих навчальних закладів. Досконале вивчення криміналістичної методики, засвоєння її основних понять та категорій дає змогу ефективно боротися зі злочинністю, розкриваючи і розслідуючи злочини та запобігаючи їм. Застосовуючи на практиці систему прийомів криміналістики, можна якнайповніше використати можливості кожної слідчої і судової дії з урахуванням конкретної обстановки в справі. Успішне розслідування злочинів як найважливіший напрям правоохоронної діяльності потрібно здійснювати на високому професійному рівні.

Основна *мета* криміналістичної методики – це методичне забезпечення розслідування окремих видів злочинів. Це зумовлено тим, що саме у криміналістичній методиці, як в особливому розділі цієї науки, аналізується накопичений досвід слідства, відшукуються найефективніші прийоми та методи розслідування певних категорій кримінальних проваджень. Розроблені наукою криміналістичні рекомендації стають найважливішим інструментарієм слідчого – своєрідним алгоритмом дій у типових слідчих ситуаціях.

Враховуючи це, *завданням* криміналістичної методики є розроблення наукових рекомендацій, які стають інструментарієм слідчого – своєрідним алгоритмом дій у типових слідчих ситуаціях.

Подія злочину, як і будь-яке явище об'єктивної реальності, є індивідуальною та неповторною. Тому її пізнання також відрізняється специфічними індивідуальними рисами. Разом з тим, кожен злочин та способи проведення досудового розслідування мають ознаки, що повторюються, які, своєю чергою, є основою формування та розроблення типових прийомів розслідування як загалом, так і відносно однорідних криміналістичних аспектів злочинів.

Саме цим розслідування злочинів суттєво відрізняється від усіх інших видів пізнавальної діяльності. Приховування і знищення слідів злочину; перекручення інформації, що має доказове значення; вплив на учасників кримінального провадження (підкуп, погрози, шантаж тощо); створення перешкод діяльності службових осіб –

короткий перелік тих форм протидії, з якими стикаються слідчий, прокурор, суддя та співробітники оперативних підрозділів при розслідуванні кримінального провадження.

Наведене зумовлює необхідність використання таких засобів і методів збирання інформації, які можуть компенсувати або нейтралізувати негативні умови та труднощі пізнання. Виконання цього завдання забезпечується максимальним використанням наукових досягнень криміналістичної методики, що являє собою якісно новий рівень практичної реалізації положень (рекомендацій) криміналістичної техніки та криміналістичної тактики на основі осмислення й пристосування цих положень до конкретних особливостей виявлення, збирання, дослідження, оцінювання і використання доказової інформації щодо специфіки вчинення й розслідування різних видів злочинів.

*Мета викладання практикуму* “Методика розслідування окремих видів злочинів” – розділу дисципліни “Криміналістика” – передусім надати допомогу студентам, які навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки першого “бакалаврського” рівня, у самостійній підготовці до практичних занять та іспиту, а також наголосити на основних поняттях та особливостях криміналістичної методики. Цей посібник сформований з навчального матеріалу, який містить загальнонаукові засади криміналістичної методики, зміст і особливості її основних розділів, а також практичні завдання, що сприяють засвоєнню навчального матеріалу та дають змогу студентам самостійно визначати рівень своїх знань.

У практикумі передбачено зокрема: закріпити, розширити та поглибити знання, що їх одержали студенти на лекціях і впродовж самостійної роботи з рекомендованими джерелами: визначати основні завдання криміналістичної методики та вміння аналізувати кримінальну ситуацію, планувати розслідування злочинів та здійснювати слідчі (розшукові) дії, використовувати технічні засоби з виявлення та фіксації слідів злочину, ідентифікувати предмети та осіб за окремими ознаками, фотографувати під час огляду місце події, використовувати криміналістичний облік тощо.

*Основне завдання* полягає в тому, щоби активізувати розумову діяльність студентів у результаті колективного обговорення ситуаційних завдань; виробити навички самостійного аналізу кримінальної події й застосування теоретичних положень, сформульованих криміналістичною наукою для їх вирішення; надати допомогу студентам в оволодінні основами теоретичних знань криміналістичної методики у розслідуванні окремих видів злочинів; допомогти сформувати у студентів науковий світогляд, розуміння важливості завдань, які стоять перед криміналістами.

Особливу увагу звернуто на самостійну роботу студентів як важливу складову навчального процесу, пов'язану з вивченням питань навчальної дисципліни під час практичних занять, розглянутих на лекціях та семінарських заняттях.

Підготовка до практичних занять передбачає опрацювання теоретичних питань теми та виконання тестових завдань. Підготовка до практичних занять полягає в ознайомленні з переліком питань плану заняття, осмислення їх і з'ясуванні, з огляду на ту інформацію, яку студент отримав на лекції за цією темою, що саме йому потрібно виконати. Пізніше студенту необхідно засвоєні знання застосувати під час виконання ситуаційних завдань із використанням криміналістичної методики.

Виконують ситуаційні завдання за допомогою формулювання конкретних відповідей на поставлені до них запитання із подальшим їх обґрунтуванням і посиленням на рекомендований нормативний матеріал.